

Miðvikudaginn 21. október 1959.

Nr. 61/1959. **Ákærvaldið** (Benedikt Sigurjónsson hrl.)

gegn

Birni Ólafssyni,

Guðmundi Konráði Elíssyni

og

Ástu Pétursdóttur

(Einar B. Guðmundsson hrl.).

Dómenður:

**hæstaréttardómararnir Jónatan Hallvarðsson, Gizur Bergsteins-
son og prófessorarnir Ármann Snævarr, Magnús Torfason og
Theodór B. Líndal.**

Verðlagsmál.

Dómur Hæstaréttar.

Þá er mál þetta var höfðað, stóð Alþingi, og sat ákærði Björn Ólafsson á Alþingi. Eigi var fengið samþykki deildar þeirrar, sem hann sat í, til málshöfðunar samkvæmt 49. gr. stjórnarskrárinnar, nr. 33/1944. Ber því að ómerkja héraðsdóminn og vísa málinu, að því er til hans tekur, frá verðlagsdómi Reykjavíkur.

Um langt skeið hefur kaffisekkur, sem í vörureikningi er talinn 60 kg, verið við tollmeðferð metinn 59 kg til að vega upp á móti þurrð, sem verða kann á kaffi í einstökum sekkjum vegna bilunar á umbúðum o. s. frv. Eftir sömu röksemd kveðast ákærðu hafa lagt til grundvallar við útreikning verðs, að 59 kg væru til jafnaðar upp og ofan í hverjum kaffisekk. Við sölu hafi hver órofinn og óskemmdur sekkur verið talinn vera 60 kg, en kaffi úr sekkjum, er þurrð reyndist í, selt eftir vog. Hafi þannig verið um að tefla meðaltalsáætlun um þurrð á kaffinu, þá er 1 kg var dregið frá hverjum 60 kg kaffisekk við tollreikning og verðlagsreikning, en þessi frádráttur var niður felldur við verðútreikning, er verðlagsstjóri fyrirskipaði það á öndverðu ári 1958.

Þar sem tollyfirvöld leyfðu að telja hvern kaffisekk upp og ofan 59 kg við tollmeðferð og þar sem verðgæzlan hreyfði

eigi andmælum á þeim tíma, er saksóknin tekur til, þótt verðgæzlumenn hefðu bæði vörureikninga og verðreikninga til athugunar, og þar sem eigi er hrundið þeirri fullyrðingu ákærðu, að um einhverja þurrð hafi verið að tefla, þykir bera að sýkna ákærðu Guðmund Konráð Elisson og Ástu Pétursdóttur af ákæru í máli þessu.

Kröfu um upptöku er beint gegn ákærðu persónulega, en viðskipti þau, sem saksóknin beinist að, voru rekin af fyrirtækinu Þórði Sveinssyni & Co. h/f. Verður upptaka þegar af þeirri ástæðu eigi dæmd.

Eftir þessum úrslitum ber að leggja kostnað sakarinnar á ríkissjóð, þar með talin laun sækjanda fyrir Hæstarétti, kr. 4.500,00, og laun verjanda í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals kr. 7.000,00.

Dómsorð:

Ákvæði héraðsdóms um ákærða Björn Ólafsson eiga að vera ómerk, og vísast málinu, að því er tekur til ákærða Björns, frá verðlagsdóminum.

Ákærðu Guðmundur Konráð Elisson og Ásta Pétursdóttir eiga að vera sýkn af ákæru ákæruvaldsins í máli þessu.

Allur kostnaður sakarinnar greiðist úr ríkissjóði, þar með talin málflutningslaun sækjanda fyrir Hæstarétti, Benedikts Sigurjónssonar hæstaréttarlögmans, kr. 4.500,00, og laun verjanda ákærðu í héraði og fyrir Hæstarétti, Einars B. Guðmundssonar hæstaréttarlögmans, samtals kr. 7.000,00.

Dómur verðlagsdóms Reykjavíkur 1. febrúar 1959.

Ár 1959, sunnudaginn 1. febrúar, var í verðlagsdómi Reykjavíkur, sem haldinn var í skrifstofu dómsins af Guðmundi Ingva Sigurðssyni og Eyjólfí Jónssyni, meðdómanda í verðlagsmálum, kveðinn upp dómur í málinu nr. 186—188/1959: Ákæruvaldið gegn Birni Ólafssyni, Guðmundi Konráði Elíssyni og Ástu Pétursdóttur, en mál þetta var tekið til dóms 28. janúar sl.

Málið er höfðað gegn stjórn fyrirtækisins Þórðar Sveinssonar & Co. h/f, þeim Birni Ólafssyni stórkaupmanni, til heimilis á Hringbraut 10, Guðmundi Konráði Elíssyni framkvæmdastjóra, til heimilis á Njálsgötu 5, og Ástu Pétursdóttur, til heimilis á Hringbraut 10, öllum í Reykjavík. Eru þau með ákæruskjali, dagsettu 29. nóvember 1958, ákærð fyrir, að fyrirtækið Þórður Sveinsson & Co. h/f, Reykjavík, seldi kaffi í heildsölu, sem kom til landsins með 5 skipum á tímabilinu frá maí 1957 til janúar 1958, samtals 890 sekki, með verði, er þykir hafa verið of hátt, með því að í verðútreikningum félagsins er reiknað með, að 59 kg kaffi hafi verið í hverjum sekk, en á sölunótum félagsins til viðskiptamanna þess er hver sekkur reiknaður 60 kg.

Brot ákærðu þykja varða við tilkynningu Innflutningsskrifstofunnar frá 22. des. 1956 og tilkynningu verðlagsstjóra, nr. 8 14. febrúar 1957, sbr. 35. gr., 1. mgr., sbr. 39. gr. laga um útflutningssjóð o. fl., nr. 86/1956.

Þess er krafist, að ákærðu verði dæmd til refsingar, til uppþöku ólöglegs hagnaðar skv. 1. nr. 35/1950, 19. gr. i.f., sbr. 69. gr. hegningarlaganna, og til greiðslu sakarkostnaðar.

Ákærði Björn Ólafsson er fæddur 26. nóvember 1895 á Akranesi. Ákærði Guðmundur Konráð Elísson er fæddur 3. desember 1907 í Reykjavík. Ákærða, Ásta Pétursdóttir, er fædd 1. desember 1906 í Reykjavík. Ákærða, Ásta, hefur eigi fyrr sætt refsingu. Ákærðu Björn og Guðmundur Konráð hafa eigi sætt neinni þeirri refsingu, sem áhrif gæti haft á niðurstöðu máls þessa.

Málavextir eru þessir:

Ákærðu skipa stjórn fyrirtækisins Þórðar Sveinssonar & Co. h/f, svo sem þegar er greint frá. Fyrirtæki þetta rekur innflutningsverzlun. Forstjóri er ákærði Björn. Framkvæmdastjóri er ákærði Guðmundur Konráð. Ákærða, Ásta, er eiginkona ákærða Björns. Hún vinnur eigi við fyrirtækið og fylgist ekki með daglegum rekstri þess. Fyrirtækið flytur m. a. inn kaffi.

Með bréfi, dagsettu 30. apríl 1958, kærði verðlagsstjóri fyrirtækið fyrir of hátt verð á kaffi í heildsölu. Rannsókn málsins leiddi þetta í ljós:

Fyrirtækið Þórður Sveinsson & Co. h/f hefur lengi haft með höndum innflutning á kaffi, m. a. frá Brazíliu. Þaðan er kaffið (kaffibaunirnar) flutt inn í sekkjum. Hin hefðbundna útflutningsþyngd kaffisekkja frá Brazíliu er 60 kg nettó hver sekkur. Vegna rýrnunar á kaffinu, svo sem sakir skemmda á umbúðum, varð það að samkomulagi milli tollyfirvalda og kaffiinnflytjenda að

reikna með 59 kg nettóþyngd í hverjum sekk við ákvörðun tolla. Hefur þessi háttur verið á hafður um 30 ára skeið. Í kjölfar þessarar venju sigldi það, að kaffiinnflytjendur, sumir hverjir, tóku að miða verðútreikninga sína á kaffinu við það, að 59 kg væru í hverjum sekk. Hins vegar reiknuðu þeir með 60 kg í hverjum sekk, þegar þeir seldu kaffið. Fyrirtæki ákærðu hafði þennan sama hátt á. Með þessu móti hefur skapast ágóði hjá fyrirtækinu, sem svarar þessu umframkílói fyrir hvern sekk, sem fyrirtækið hefur selt. Verðlagsstjóri komst að þessum viðskiptahætti ákærðu öndvert ár 1958 með því að gera samanburð á verðútreikningum fyrirtækisins og sölunótum. Kaffiinnflutningur fyrirtækisins var þá athugaður nánar, og var miðað við 22. desember 1956, þegar verðlagsákvæði um kaffi tóku gildi. Athugunin leiddi í ljós, að ágóði fyrirtækisins af þessu eina umframkílói nam samtals kr. 22.599,10 úr fimm kaffisendingum, sem fyrirtækið hafði fengið tímabilið maí 1957 til janúar 1958. Verð hvers kíló kaffis var dálítið mismunandi frá einni sendingu til annarrar eða frá kr. 23,14 til kr. 27,25. Verðlagsstjóri tilkynnti strax fyrirtækinu, að þar sem fyrirtækið hefði fengið staðfest heildsöluverð, sem miðað væri við, að 59 kg væru í hverjum sekk kaffis, væri óheimilt að reikna á því verði fleiri kg í hverjum sekk, þegar kaffið væri selt, eins og fyrirtækið hefði gert. Fyrirtækið varð þegar við ákvörðun verðlagsstjóra og hvarf þar með frá fyrri venju, sem hafði tíðk-
azt allengi.

Ákærðu lögðu áherzlu á, að ekki hefði verið reynt á nokkurn hátt að fara í kringum verðlagsyfirvöldin með verðið á kaffinu. Öllum verðútreikningum til verðlagsstjóra hefðu fylgt tíðkanleg fylgiskjöl, sem báru það með sér, að 60 kg ættu að vera í hverjum kaffisekk. Verðlagsyfirvöld staðfestu verðútreikninga fyrirtækisins athugasemdalaust. Tollyfirvöld höfðu um 30 ára skeið viðurkennt rýrnunina á kaffinu með hætti þeim, sem hafður er á við tollákvörðunina. Þá héldu ákærðu því fram, að aðrir kaffiinnflytjendur hefðu sama hátt á um söluverð á kaffinu. Það væri því eðlilegt, að ákærðu væru í góðri trú um það, að verðlagsyfirvöldin hefðu ekkert við útsöluverð fyrirtækisins að athuga.

Samkvæmt beiðni dómsins upplýsti verðlagsstjóri, að hann hefði látið kanna, hvernig farið væri söluverði hjá öðrum kaffiinnflytjendum, og kom þá í ljós, að af fimm innflytjendum, sem athugunin náði til, höfðu tveir sama hátt á og ákærðu, en hjá þremur var ekkert athugavert við verðlagningu og sölu.

Enginn ágreiningur er um staðreyndir málsins, svo sem þeim hefur nú verið lýst, þ. e. verðlagningu og útsöluverð ákærðu á kaffinu og ágóða fyrirtækisins af þessu umframkílói hvers sekkjar úr fyrrnefndum fimm sendingum.

Þar sem ákærðu höfðu fengið staðfest verð hjá verðlagsstjóra, sem miðað var við, að 59 kg væru í hverjum sekk kaffis, en það var það þyngdarmagn, sem ákærðu lögðu til grundvallar verðútreikningum sínum, sem lagðir voru fyrir verðlagsyfirvöld til staðfestingar, þar ákærðu að miða útsöluverðið við það, þegar kaffisekkirnir voru seldir. Ákærðu hafa því með háttarni sínu, sem að framan er lýst, brotið gegn tilkynningu verðlagsstjóra, nr. 8 14. febrúar 1957, um hámarksálagningu í heildsölu og smásölu á nokkrum vörutegundum, sbr. 1. mgr. 35. gr., sbr. 39. gr. laga nr. 86/1956, um útflutningssjóð o. fl., sbr. nú 1. mgr. 58. gr., sbr. 61. gr. 1. nr. 33/1958, um útflutningssjóð o. fl. Hins vegar verður brot ákærðu eigi heimfært undir tilkynningu verðlagsstjóra frá 22. desember 1956, þar sem tilkynning verðlagsstjóra nr. 8/1957 er yngri og fjallar um sama efni, það er m. a. hámarksálagningu á kaffi, og atvik þau, sem leiddu til máls þessa, gerðust eftir gildistöku tilkynningar nr. 8/1957.

Það var eigi óeðlilegt, eins og á stóð, að ákærðu stæðu í þeirri trú, að verknaður þeirra væri ekki réttarbrot, því að töllyfirvöld höfðu viðurkennt sjónarmið kaffiinnflytjenda um rýrnun, sem að meðaltali mætti meta til eins kíló fyrir hvern kaffisekk, þegar kaffið var reiknað til tolls, ákærðu fóru eigi fram með nokkurri leynd, verðlagsyfirvöld áttu þess kost hvert sinn, sem ákærðu lögðu inn verðútreikning til staðfestingar, að gera athugasemd við verðútreikninginn, þar sem fylgiskjölin geymdu upplýsingar um, að nettóþungi hvers sekkjar væri 60 kg, en hreyfðu aldrei athugasemdum, að nokkrir kaffiinnflytjendur höfðu sama hátt á við verðútreikning á kaffinu og sölu þess, og loks, að ákærðu hafa staðhæft, að þau hafi verið í góðri trú um verðútreikninginn og sölu á kaffinu. Þegar öll þessi atriði eru virt og vegin, þykir mega samkvæmt niðurlagsákvæði 74. gr., sbr. 3. tl. sömu greinar almennra hegningarlaga, nr. 19/1940, ákveða, að refsing sú, sem við broti ákærða liggi, skuli niður falla að öllu leyti.

Samkvæmt 3. tl. 69. gr. hegningarlaga ber að gera upptækan til ríkissjóðs ólöglegan ágóða þann, sem fyrirtækið Þórður Sveinsson & Co. h/f hefur haft af kaffisölunni. Svo sem fyrr getur, hefur verðlagsstjóri talið, að ágóði þessi nemi kr.22.599,10. Hafa

hin ákærðu eigi andmælt því, að upphæð þessi sé rétt. Verður því hinn ólöglegi hagnaður, að upphæð kr. 22.599,10, gerður upptækur til ríkissjóðs, og ber hinum ákærðu fyrir hönd fyrirtækisins Þórðar Sveinssonar & Co. h/f að greiða in solidum þennan ágóða ásamt 6% ársvöxtum frá 30. apríl 1958 til greiðsludags.

Ákærðu ber að dæma til að greiða in solidum allan sakarkostnað, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns, Einars B. Guðmundssonar hrl., er þykja hæfilega ákveðin kr. 2.500,00.

Dómsorð:

Refsing ákærðu, Björns Ólafssonar, Guðmundar Konráðs Elíssonar og Ástu Pétursdóttur, er niður felld.

Stjórn Þórðar Sveinssonar & Co. h/f greiði in solidum f. h. félagsins kr. 22.599,10 í ríkissjóð ásamt 6% ársvöxtum frá 30. apríl 1958 til greiðsludags.

Ákærðu greiði in solidum allan sakarkostnað, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda, Einars B. Guðmundssonar hæstaréttarlögmanns, að upphæð kr. 2.500,00.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Föstudaginn 23. október 1959.

Nr. 182/1959. **Valdstjórnin**

gegn

Guðvarði Skagfjörð Sigurðssyni.

Dómenndur:

hæstaréttardómararnir Þórður Eyjólfsson, Gizur Bergsteinsson og Jónatan Hallvarðsson og prófessorarnir Ármann Snævarr og Theodór B. Lindal.

Kærumál. Ákvörðun héraðsdóms ómerkt.

Dómur Hæstaréttar.

Með kæru 14. þ. m., er hingað barst 17. þ. m., hefur varnaraðili kært til Hæstaréttar samkvæmt 4. tölulið 172. gr. laga nr. 27/1951 ákvörðun Þórðar Björnssonar, fulltrúa sakadómara í Reykjavík, er tekin var í sakadómi Reykja-